

dr. Matej Avbelj, izredni prof. evropskega prava na Fakulteti za državne in evropske študije Nove univerze

Uvodnik okrogle mize

REFORMA SLOVENSKE DEMOKRATIČNE IN PRAVNE DRŽAVE?

Sistemska kriza demokratične in pravne države v Sloveniji je dejstvo. V demokratičnem smislu so opazne očitne pomanjkljivosti v vhodni, postopkovni in izhodni legitimnosti. Še posebej jasno je, da se je politični prostor zrušil sam vase. V Sloveniji skorajda ni več političnih strank, ki bi vsaj približno ustrezale teoretičnemu idealu in tako zagotavljale institucionalno hrbtenico demokratičnega političnega procesa. Brez političnih strank kot institucij ne morejo delovati sistem demokratične politične odgovornosti, ustavni sistem zavor in ravnovesij, menjavanje oblasti. Prav tako ni zagotovljena politična socializacija v smislu demokratičnega opismenjevanja državljanov in, natančneje, zagotavljanja kadrovskega potenciala, ki bi zmožel in znal državo učinkovito upravljati. Namesto tega je slovenski demokratični politični prostor že od vsega začetka zaznamovan s populizmom, katerega sistemska narava se je pokazala po letu 2008, z današnjimi globalnimi in lokalnimi izzivi pa se samo še zastruje. Ob tem zunanji elementi demokratičnega imunskega sistema države – mediji in civilna družba – prav tako ne opravljajo svojega demokratičnega poslanstva, ampak so podrejeni vplivnim (para)državnim in z državo zlizanim zasebnim interesom. Demokratični dialog se je povsem umaknil prepričevanju prepričanih in brezsravnemu zmerjanju svojih nasprotnikov, v resnici sovražnikov, čez planke družbenih omrežij. Kakovost demokratične javne razprave, tudi na najvišji, državni ravni, ni bila še nikdar nižja, opazujemo pa lahko še nadaljnje upadanje.

Pravna država si deli usodo z demokratično, s katero je nerazdružljivo povezana. Deformirana demokratična država kadrovske izkrivlja institucije pravne države. V pravosodju v najširšem smislu se povsem odkrito in brez sramu kadruje po kriteriju »našosti«. Meritokracija je postala dekla politike. Nizka raven politike pa neizbežno še bolj pogloblja tradicionalno negativno selekcijo v institucijah pravne države. Govorjenje o kadrostrofi zato nikakor ni brez vsakršne dejanske podlage. Pregon domnevnih kaznivih dejanj vse pogosteje – v posmeh pravni državi – poteka v skladu s prevladujočimi medijskimi in političnimi pričakovanji. Povsem jasni pravni instituti, najbolj očitno sovražni govor, se sprevračajo in neredko zlorabljajo za utišanje ali celo kazenski pregon idejnih in političnih nasprotnikov. Vrh sodne veje oblasti se je z odzivom na eno od sodb ESČP strokovno popolnoma diskreditiral. Rekordno nizko zaupanje v slovensko sodstvo se še naprej poslabšuje zaradi očitne političnosti v njem samem, ki se jasno kaže v prehajanju domnevno nevtralnih in strokovnih kadrov iz sodstva v

politiko ter spet nazaj. Nestrokovno in z ustavo nezdržljivo zagovarjanje stališč politične stranke z roba demokratičnega spektra, kar si je javno privoščil vrhovni državni tožilec, opisano skrb vzbujajoče stanje pravne države še pogloblja. Vztrajno ignoriranje nekaterih odločb ustavnega sodišča, tudi s strani zakonodajalca, pa k nastalim razmeram dodaja še zadnjo piko na i.

Najvplivnejše slovenske pravnike bomo povprašali, kakšno je njihovo mnenje o stanju slovenske demokratične in pravne države. Tiste, ki se s predstavljenimi kritiko strinjajo, bomo povabili k predstavitvi svojih predlogov za izboljšanje stanja. Drugi pa bodo lahko predstavili razloge, zaradi katerih jih stanje demokracije in vladavine prava v Sloveniji navdaja z optimizmom.